

УДК 94(477)

Герман Олег, доцент; Криськова СвітланаТернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Україна**З ІСТОРІЇ ТРАМВАЮ В УКРАЇНІ (ДО 125 РІЧЧЯСТВОРЕННЯ)**

Дослідження присвячене огляду зародження електротранспорту (трамваю) в українських містах у складі Російської імперії кінця XIX – початку XX ст.

Ключові слова: трамвай, електростанція, парова машина, пасажир

German Oleg; Kryskova Svitlana**FROM THE TRAM HISTORY IN UKRAINE (UP TO 125TH ANNIVERSARY)**

The research is devoted to the review of the origin of electric transport (tram) in Ukrainian cities of the Russian Empire of the late 19th and early 20th centuries.

Key words: tram, electric power station, steam engine, passengers

До початку XX ст. термін «трамвай» був маловідомим. Перший в Російській імперії трамвай запустили 13 червня 1892 р. у Києві по реконструйованій лінії кінної залізниці (конки). Утворене у 1891 р. «Міське товариство залізниці» за підтримки міської влади вирішило використати електричну тягу на ділянці Олександрівського спуску, де був різкий уклін (підйом), оскільки навіть 6 коням, впряженим у вагон, не завжди вдавалося його подолати. На спуску збудували роз'їзд і електростанцію. В її машинному відділенні встановили 2 німецькі двоциліндрові газові двигуни потужністю по 60 к.с. (44,1 кВт) і 2 динамо-машини (60 А, 500 В, 900 об/хв). На першій лінії київського трамваю в експлуатації було 2 вагони на 40 осіб кожен. Лінія користувалася популярністю і давала гарний прибуток.

У 1900 р. загальна протяжність ліній трамваю у Києві складала 50 км. На електростанції міського трамваю після її реконструкції було встановлено 4 британські водотрубних котли з поверхнею нагріву у 150 м² кожен, які працювали за тиску у 10 атмосфер, і 4 горизонтальні парові машини (компаунд), які працювали з охолодженням пари і робили 150 об/хв. Кожна парова машина приводила в рух ремінною передачею 2 динамо-машини фірми АЕГ, які робили по 530 об/хв і давали струм силою 120 А при 500 В напруги.

У 1916 р. київське трамвайне підприємство досягло розквіту: кількість маршрутів зросла до 21, для перевезень було задіяно біля 200 вагонів, за рік перевозилося понад 108 млн. пасажирів.

Успішний досвід Києва сприяв появі трамваїв і в інших містах України, як то у Катеринославі та Єлисаветграді (1897 р.), Севастополі (1899 р.), Харкові (1906 р.) та Одесі (1910 р.). За 1916 р. трамваї Києва перевезли 108 млн. пасажирів, Одеси – 55 млн., Харкова – 35 млн., Катеринослава – 27 млн.